

Gierzwaluwen in de regio Delft in 2010

B. Vastenhouw, K. Mostert en E. Vasbinder

14 januari 2011

1 Inleiding

De gierzwaluw is een intrigerende vogelsoort die als geen andere de Nederlandse zomer kenmerkt. Het luid sjirpende of gierende geluid van snel rondvliegende groepen gierzwaluwen is dan bijna overal te horen in onze steden en dorpen. Jaarlijks worden gierzwaluwen geteld in Delft en omliggende gemeenten door vrijwilligers van de plaatselijke KNNV, Vogelwacht en IVN. Alle tellingen worden verzameld en de gegevens worden verwerkt tot een verslag met daarin onder andere een schatting van het aantal broedgevallen van gierzwaluwen in de regio Delft.

2 Werkwijze

In 2010 is Delft op gierzwaluwen onderzocht door een aantal vrijwilligers. Deze tellingen werden verricht in de periode van half juni tot half juli. Er werd voornamelijk 's avonds geteld, meestal tussen half tien en half elf; het laatste uur voor donker.

De waarnemingen werden in vier verschillende categorieën ingedeeld (zie Tabel 1). Allereerst werden groepen

rondvliegende gierzwaluwen boven de bebouwing opgespoord en geteld (categorie 4). Vervolgens werd nagegaan in hoeverre vliegende dieren rond bepaalde gebieden zwermden en plaats- of lokatiegebonden gedrag vertoonden (categorie 3).

Het belangrijkste onderdeel vormde echter het aantal gierende en laagvliegende dieren te bepalen dat langdurig bij gebouwen (categorie 2) rondvloog en vervolgens ter plaatse een zo hoog mogelijk aantal invliegers (categorie 1) vast te stellen. Hierbij is een invliegend exemplaar in een gat, holte of spleet (mits deze er niet snel weer uit kwam) als een broedgeval geïnterpreteerd.

Bij reeds bekende locaties van broedgevallen uit vorige jaren werd gecontroleerd of deze nog steeds bewoond waren.

Vooral avonden met warm en windstil weer waren uitstekend om een beeld te krijgen van de gierzwaluwenpopulatie in Delft. De meeste wijken werden gedurende de telperiode tenminste een keer en soms vaker bezocht.

Categorie	Activiteit	Omschrijving
1	Invliegend	Invliegend in een holte of een spleet in een gebouw
2	Territoriumvliegend	Laag langs de dakgoten vliegend en gierend/roepend
3	Zwermend	Plaatsgebonden vliegend/cirkelend
4	Foeragerend	Vrij vliegend boven het gebied

Tabel 1: Bij het waarnemen van gierzwaluwen werden vier categoriën waarnemingen onderscheiden.

3 Resultaten

3.1 De inventarisatie van 2010

In Tabel 2 is een overzicht gegeven van het aantal gierzwaluwen per wijk en vervolgens per straat in de zomer van 2010. Voor deze interpretatie zijn alleen de waarnemingen van categorie 1 (bewoonde nestholtes) en categorie 2 (territoriumvliegers) gebruikt.

Het minimum aantal broedgevallen wordt bepaald door het aantal invliegers, of beter gezegd, het aantal invliegplaatsen dat door één of twee dieren wordt bezocht. Het maximum aantal wordt bepaald door het aantal territoriumvliegers mee te tellen dat op tenminste twee verschillende avonden op een locatie wordt gezien, waarbij rekening wordt gehouden met het feit dat slechts een deel van de populatie actief broedt [1]. Deze kolom kan dus worden gezien als correctie op de schatting. Deze correctie is noodzakelijk omdat het in sommige gevallen niet goed mogelijk is om het exacte aantal invliegers te bepalen, bijvoorbeeld door de hoogte van de gebouwen of door het feit dat de nestholtes zich buiten het gezichtsveld van de waarnemer of zich aan de andere zijde van een gebouw bevinden. Bovendien vliegt een aantal dieren in sommige gevallen zo snel een holte of een spleet in, dat dit gemakkelijk aan de aandacht van de waarnemer kan ontsnappen. Het aantal invliegers als basis voor het aantal broedparen zou om deze redenen zeker tot een ondertelling van het werkelijk aantal aanwezige broedparen leiden.

In Delft werden in 2010 totaal 108-122 paar gierzwaluwen geteld. In de meeste gevallen werden één of enkele nestholtes geconstateerd in een gebouw. In veel gevallen was er sprake van een kleine kolonie dieren verspreid over meerdere gebouwen in een paar dicht bij elkaar gelegen straten. Deze dieren vertoonden koloniedrag door gezamenlijk in één groep in de schemering laag door het territorium van de kolonie te vliegen en te gieren.

3.2 Vergelijking van de gegevens van 2008, 2009 en 2010

De drie wijken met de grootste aantallen gierzwaluwen zijn net als de vorige jaren de Binnenstad, de Hof van Delft en Tanthof-West (zie Figuur 1).

In de Hof van Delft waren de Caspar Fagelstraat, de van der Helmstraat en de Singelstraat als vanouds weer erg druk. Bij het zwermen aan het eind van de schemering werden op verschillende avonden meer dan dertig dieren geteld. Langs de Buitenwatersloot werden twee nieuwe broedgevallen gevonden. In het Westerkwartier werd dit jaar een nieuwe invlieggat gevonden in de Graswinckelstraat. Elders in het Westerkwartier werden nog wel enkele zogenaamde "aanklammers" gezien maar verder geen invliegers gevonden.

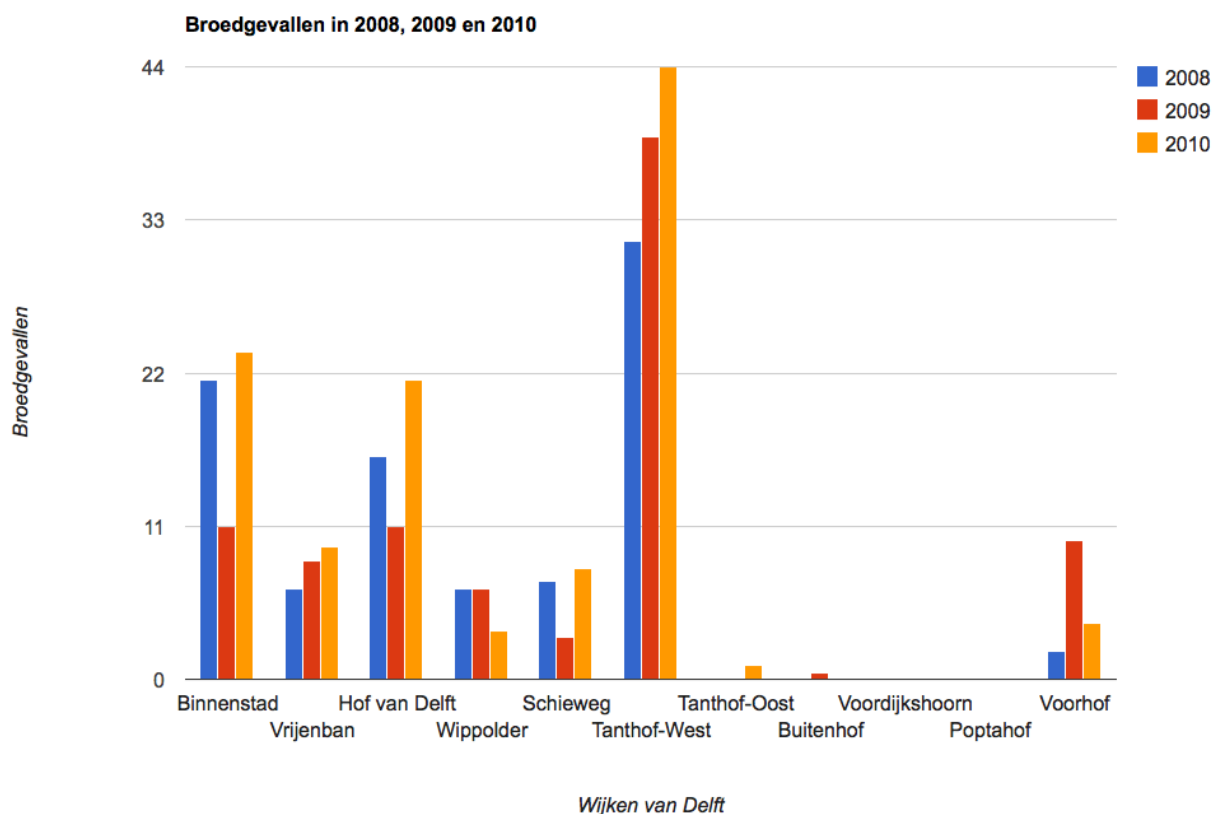
In de Binnenstad werden onder andere nieuwe broedgevallen gevonden aan de Camaretten en in de Molenstraat. De nieuwe nestkasten aan de stadhuistoren werden helaas deze zomer nog niet bezet.

Wijk	Straat	Bewoond nest	Paar territoriumvliegers	Minimum	Maximum
Binnenstad	<i>Raam</i>	1	1	1	2
	<i>Oosterstraat</i>	3	0	3	3
	<i>Markt</i>	1	1	1	2
	<i>Koornmarkt</i>	0	1	0	1
	<i>Voorstraat</i>	5	0	5	5
	<i>Molenstraat</i>	3	0	3	3
	<i>Oosteinde</i>	1	3	1	4
	<i>Oude Delft</i>	0	3	0	3
	<i>Oude Langendijk</i>	1	0	1	1
	<i>Camaretten</i>	2	0	2	2
Vrijenban	<i>Zuiderstraat</i>	2	0	2	2
	<i>Vermeerstraat</i>	2	1	2	3
	<i>Oostsingel</i>	3	0	3	3
	<i>Dr Schaepmanstraat</i>	2	0	2	2
	<i>Van der Madestraat</i>	2	0	2	2
Hof van Delft	<i>Van der Helmstraat</i>	5	1	5	6
	<i>Tak van Poortvlietstraat</i>	0	1	0	1
	<i>Roellstraat</i>	3	0	3	3
	<i>Caspar Fagelstraat</i>	4	0	4	4
	<i>Singelstraat</i>	4	0	4	4
	<i>Buitenwatersloot</i>	2	1	2	3
	<i>Graswinkelstraat</i>	1	0	1	1
	<i>Hof van Delftlaan</i>	1	0	1	1
	<i>Leeghwaterstraat</i>	2	0	2	2
Wippolder	<i>Kon. Emmalaan</i>	1	1	1	2
	<i>Schieoever</i>	7	0	7	7
Voorhof	<i>Abstwoudseweg</i>	1	0	1	1
	<i>Roland Holstlaan</i>	4	0	4	4
Tanhof-West	<i>Afrikalaan</i>	4	0	4	4
	<i>Algerijestraat</i>	2	0	2	2
	<i>Boliviastraat</i>	1	0	1	1
	<i>Bogotalaan</i>	2	0	2	2
	<i>Braziliëhof</i>	1	0	1	1
	<i>Brionlaan</i>	2	0	2	2
	<i>De Mirandastraat</i>	1	0	1	1
	<i>Guineelaan</i>	5	0	5	5
	<i>Helder Camarastraat</i>	2	0	2	2
	<i>La Pazstraat</i>	2	0	2	2
	<i>Latijns Amerikalaan</i>	3	0	3	3
	<i>Liberiastraat</i>	5	0	5	5
	<i>Malisingel</i>	1	0	1	1
	<i>Mexicohof</i>	1	0	1	1
	<i>Orinocostraat</i>	2	0	2	2
	<i>Rabatstraat</i>	3	0	3	3
	<i>Saharapad</i>	1	0	1	1
	<i>Soedanhof</i>	1	0	1	1
	<i>Zambiastraat</i>	4	0	4	4
	Tanhof-Oost	<i>Hoek Otterlaan/Hermelijnstraat</i>	1	0	1
Poptahof		0	0	0	0
Voordijkshoorn		0	0	0	0
Buitenhof		0	0	0	0
Totale Delft		108	14	108	122

Tabel 2: Schatting van het aantal broedparen in Delft.

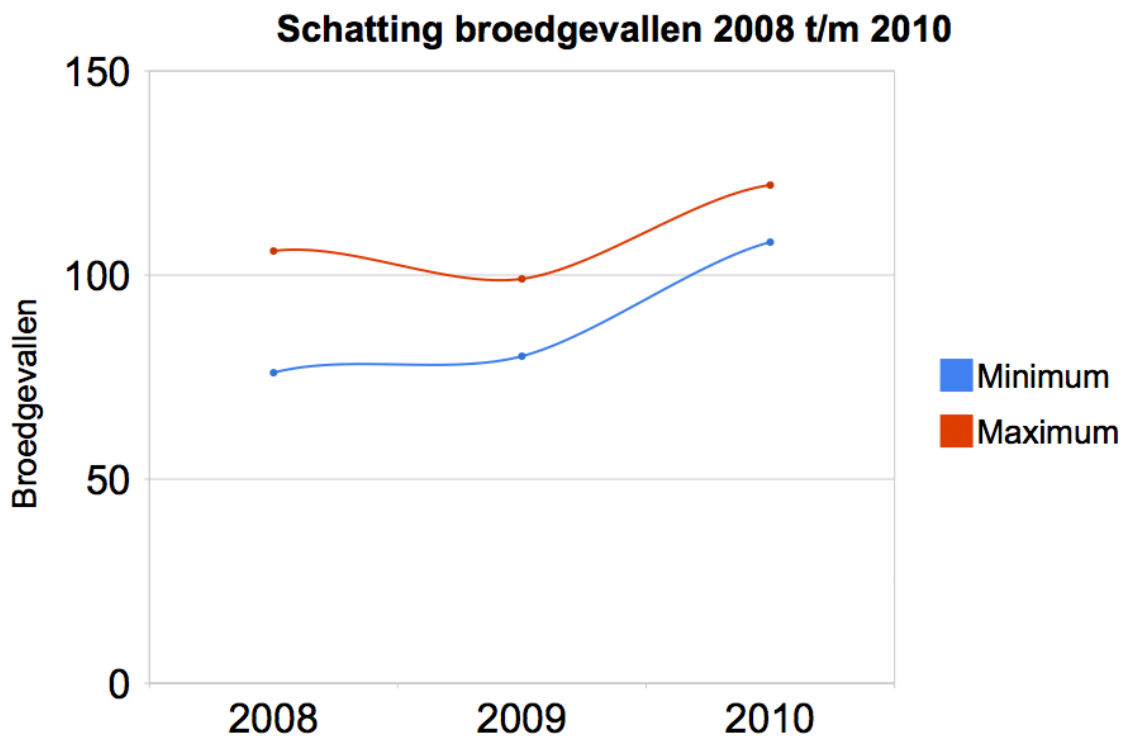
Wijk	Minimum 2008	Maximum 2008	Minimum 2009	Maximum 2009	Minimum 2010	Maximum 2010
Binnenstad	15	28	8	14	19	28
Vrijenban	6	7	8	9	9	10
Hof van Delft	14	18	8	14	20	23
Wippolder	5	8	4	9	3	4
Schieoevers	7	7	3	3	8	8
Voorhof	1	3	10	10	4	4
Tanthof-West	28	35	39	39	44	44
Tanthof-Oost	0	0	0	0	1	1
Voordijkshoorn	0	0	0	0	0	0
Poptahof	0	0	0	0	0	0
Buitenhof	0	0	0	1	0	0
Totale	76	106	80	99	108	122

Tabel 3: Schatting van het aantal broedgevallen per wijk in 2008, 2009 en 2010 in Delft.

Figuur 1: Broedgevallen in Delft per wijk in 2008, 2009 en 2010. Het is opmerkelijk dat in Delft een steeds groter deel van de broedpopulatie in de Tanthof-West te vinden is. Andere relatief nieuwe wijken met eengezinswoningen zoals Tanthof-Oost en de Buitenhof scoren slecht.

In de wijk Tanthof-Oost werd dit jaar een invlieger gevonden op de hoek van de Otterstraat en de Hermelijnstraat. De wijken Buitenhof, Poptahof en Voordijkshoorn scoren nog steeds slecht. De wijk Voorhof laat dit jaar iets minder invliegers zien dan vorig jaar. Dit is wellicht veroorzaakt door ondertelling. De drie invliegers in de Artemisstraat van vorig jaar werden in de zomer van 2010 niet meer teruggevonden. Tanthof-West komt dit jaar net als vorig jaar als beste wijk naar voren. Er lijkt zich hier nog steeds een stijging in aantallen voor te doen. Het is interessant om te zien of deze toename in de zomer van 2011 nog verder zal doorzetten. Opvallend in deze wijk is dat alle invliegers worden gevonden in woningen van na 1980.

Figuur 2: Minimum en maximum aantal broedgevallen in Delft in 2008, 2009 en 2010.

Als we kijken naar de grafiek (zie Figuur 2), dan zien we in 2010 een duidelijke toename van de het aantal geschatte broedgevallen in Delft. In deelgebieden zoals de Tanthof-West lijkt deze toename reëel. Daarnaast bracht de zomer van 2010 veel warm en rustig zomerweer, waardoor de avonden zeer geschikt waren om gierzwaluwen te tellen.

3.3 Resultaten in de regio

In Tabel 4 is een overzicht gegeven van het aantal broedgevallen in enkele kleine dorpen in de omgeving van Delft. De grootse aantallen werden in de zomer van 2010 gevonden in Den Hoorn en Maasland. Omdat veel dorpen in 2010 niet geteld werden, is het moeilijk om iets over de ontwikkeling van de aantallen te zeggen. Wel is duidelijk dat de meeste dorpen in de omgeving van Delft maar zeer kleine aantallen gierzwaluwen herbergen. In de meeste gevallen is slechts sprake van enkele broedparen.

Plaats	Straat	Bewoond nest	Paar territoriumvliegers	Minimum	Maximum
Den Hoorn	Schoolstraat	1	1	1	2
	Antonie Veerstraat	3	0	3	3
Maasland	Foreest	3	0	3	3
	Pynasplein	2	0	2	2
	Lelykade	4	0	4	4
	's Herenstraat	2	0	2	2
Delfgauw	Noordeindseweg	1	0	1	1
Pijnacker	Niet geteld	x	x	x	x
Schipluiden	Niet geteld	x	x	x	x
Wateringen	Niet geteld	x	x	x	x
Berkel en Rodenrijs	Niet geteld	x	x	x	x
Oude Leede	Niet geteld	x	x	x	x
Nootdorp	Niet geteld	x	x	x	x
s'Gravenzande	Niet geteld	x	x	x	x
De Lier	Niet geteld	x	x	x	x
Totalen Regio		16	1	16	17

Tabel 4: Schatting van het aantal broedparen in de omgeving van Delft. Een "x" betekent dat er geen telgegevens beschikbaar zijn.

Plaats	Minimum 2008	Maximum 2008	Minimum 2010	Maximum 2010
Den Hoorn	2	4	4	5
Delfgauw	0	2	1	1
Nootdorp	0	4	x	x
Pijnacker	0	5	x	x
Oude Leede	3	4	x	x
Berkel Rodenrijs	x	x	x	x
De Lier	x	x	x	x
Wateringen	7	9	x	x
s'Gravenzande	0	0	x	x
Schipluiden	0	0	x	x
Maasland	0	0	11	11
Totalen Regio	12	28	16	17

Tabel 5: Vergelijking van de gegevens van 2008 en 2010. Een "x" betekent dat er geen telgegevens beschikbaar zijn.

4 Conclusie

- Vooralsnog kan worden aangenomen dat het aantal broedgevallen van gierzwaluwen in Delft licht stijgt. Vooral de Binnenstad, de Hof van Delft en Tanthof-West laten deze zomer een duidelijke toename zien.

5 Dankwoord

Met dank aan iedereen die heeft bijgedragen aan dit onderzoek en in het bijzonder aan: Michel van Adrichem, Bea Visser, Inge Welleman, Geert van Poelgeest, Cor Nonhof, Jannie de Jong, Lisette Gerbrands, Els Huijvenaar, Marijke Heijne, Loes Bakker, Pieter Aaldring, Annie Delsman, Tamara Ham, Narja Kamminga, Taco Smit, Greet Arkesteijn, Frans Sopers, Ben Lemmers, Els Keizer, Monique van Asten, Therese Zwaard en Heleen van Hagen.

Referenties

[1] B. Vastenhouw, K. Mostert en E. Vasbinder, *Gierzwaluwen in de regio Delft*, 2008, Delft,